

Merkantilizam

Fiziokratizam

(XVIII vijek, Francuska)

Klasična
politička
ekonomija

Fiziokratizam

- U drugoj polovini 18. vijeka nastao veoma inovativan francuski doprinos ekonomskoj misli
- Fiziokratizam (*fizio-priroda*, *kratos-vladavina*) je jedna od najhomogenijih ekonomskih škola, poznata i kao **Škola ekonomista**
- U središtu ekonomskog koncepta – **poljoprivredu** kao jedina produktivna djelatnost

Fiziokratizam – kontekst

- **Merkantilistička politika** zapostavljala poljoprivredu (*vlasništvo nad zemljištem, autput, cijene-podsticanje izvoza, nadnice, porezi itd*)
- **Prodor kapitalizma na selo** i pojava novih društvenih aktera – zakupaca (*fermier*) i intelektualno oslobađanje od merkantilističkog intervencionizma
- Fiziokrate **prihvataju prosvijećeni apsolutizam**

Fiziokratizam – osnovni postulati

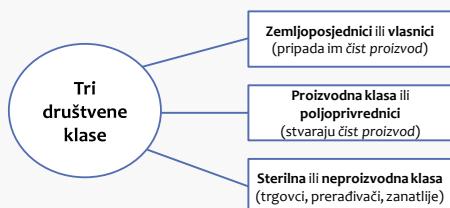
- 1) Osnovno polazište fiziokratije je da ekonomskim ponašanjem vlada **zakon prirode** („*droit naturel*“)
- 2) Izuzetno važna **zaštita privatnog vlasništva** koje proizilazi iz individualnog prava **kao prirodnog prava**
- 3) Vodeće pravilo u vladanju je **neintervencionizam** *Laissez faire, laissez passer* - *Laissez faire de la nature*. („*Neka stvari idu svojim tokom. Sloboda prirodi.*“)

Fiziokratizam – osnovni postulati

- Fiziokrate **izvor bogatstva vide u poljoprivrednoj proizvodnji** koja jedina stvara **čist (neto) proizvod** („*produit net*“)
- Fiziokratska politika – podsticaj akumulacije kapitala i razvoja poljoprivrede poreskom reformom
- **Porez jedino može biti plaćen iz neto proizvoda**, tj. iz prihoda zemljoposjednika

Fiziokratizam – osnovni postulati

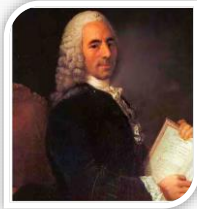
- Društvene klase – nosioci procesa reprodukcije

Fiziokratizam – predstavnici

Fransoa KENE je intelektualni vođa fiziokratske ekonomske škole

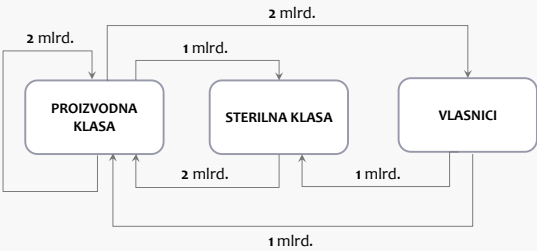
- Bio je lični ljekar Luja XV
- „Poljoprivreda je izvor sveg bogatstva države i bogatstva svih građana“
- Tri centralne ideje:
 - a) ČIST PROIZVOD,
 - b) EKVALENTNOST RAZMJENE,
 - c) ANALIZA REPRODUKCIJE.

Francois Quesnay
(1694-1774)

Fiziokratizam – predstavnici

Keneov model reprodukcije
(Ekonomske tablice – *Tableau economique*)

Fiziokratizam – predstavnici

Fransoa KENE – načela ekonomske politike

Zemlja jedini izvor bogatstva	Jedinstvo vlasti
Umnožavanje stoke	Bezbednost svojine
Dobra cijena	Ne smije biti štetnog poreza
Jeftinoća je štetna za narod	Staranje o javnim izdacima
Suzbijanje raskoši	Slobodan izvoz domaćih proizvoda
Potpuna sloboda utakmice	Dohodak ne smije da izade iz zemlje, ako nije nečim zamijenjen
Povećanje dohotka je važnije od povećanja stanovništva	Ne smije biti sterilnih ušteda

Fiziokratizam – predstavnici

An Rober Žak TIRGO (Robert Jacques Turgot, 1727-1781) je francuski državnik aristokratskog porijekla

- **Pronalazač** jednog od fundamentalnih ekonomskih zakona – **Zakona o opadajućim prinosima** – ukupni proizvod raste ali sve sporije...

„Proizvodnja pretpostavlja avanse; ali jednaki avansi u zemaljama nejednake plodnosti daju veoma različite proizvode...**ako se avansi budu povećavali preko jedne tačke, proizvodnja će se još povećati, ali manje i uvijek sve manje**, sve dok povećanje avansa ne bude apsolutno ništa dodalo proizvodu, **pošto je plodnost zemlje iscrpljena** i vještina ne može ništa da pomogne“

Fiziokratizam – predstavnici

Du Pont de Nemur (P.S. du Pont de Nemours, 1739-1817) francuski političar i ekonomista koji je **prosvećivao javnost idejama fiziokratije**

Mersije de la RIVIJER (Mercier de la Riviere, 1720-1793) propagator fiziokratskih ideja

- Pripisuje mu se **ideja o „prirodnom poretku“**
- U najvažnijem djelu Prirodni i bitni poredak političkih društava zastupa interese nastupajuće buržoazije i **promoviše ideale slobodne konkurencije**

Fiziokratizam – predstavnici

Viktor MIRABO (Victor Riqueti Mirabeau, 1715-1789) je francuski ekonomista koji je smatrao da je poljoprivredna proizvodnja po kineskom modelu ideal fiziokratskog prirodnog poretka

- Istupio je protiv zemljoposjednika feudalaca i kraljeve ekonomske politike
- Zalagao se **za održavanje sitnog posjeda**
- **Pristalica državnog neintervencionizma** i definisanja **JEDINSTVENOG POREZA – na „čist proizvod“**

Doprinosi fiziokrata

IZVORI BOGATSTVA SE PREMJEŠTAJU IZ SFERE PROMETA U SFERU PROIZVODNJE

IDEJA O NETO PRODUKTU PRVI JE OBLIK VIŠKA POTREBNOG ZA DRUŠTVENU REPRODUKCIJU

PODJELA DRUŠTVA NA KLASU – NOSIOCE REPRODUKCIJE

IDEJA O EKIVALENTNOSTI RAZMJENE

NEOPHODNOST ODRŽAVANJA RAVNOTEŽE MEĐU SEKTORIMA

ZAKON O OPADAJUĆIM PRINOSIMA

Merkantilizam

Fiziokratizam

KLASIČNA POLITIČKA EKONOMIJA

Socijalistička misao

KLASIČNA EKONOMIJA

U ŠIREM SMISLU

obuhvata sve ekonomiste osim kejnzijanaca

U UŽEM SMISLU

skup ekonomskih ideja koje vode porijeklo od rodonačelnika škole ADAMA SMITA

Klasičarske ideje dominirale u vrijeme liberalnog kapitalizma od posljednje četvrtine 18. vijeka do 70-ih godina 19. vijeka

NAJISTAKNUTIJU PREDSTAVNICI

William PETTY (1623-1687)
Pierre BOISGUILBERT (1646-1714)

Adam SMITH (1723-1790)
David RICARDO (1772-1823)
Simonde de SISMONTI (1773-1842)

KLASIČNA EKONOMIJA – osnovna načela

1. Klasična politička ekonomija **istupa u ime interesa nastupajuće industrijske buržoazije**
2. Polaznu tačku analize klasične ekonomije čini **kritika i napuštanje merkantilističke ekonomske teorije i politike**
3. Definitivno prenošenje ekonomskih istraživanja **iz sfere prometa u sferu proizvodnje**

KLASIČNA EKONOMIJA – osnovna načela

4. Opšte ideje klasične ekonomije:
ekonomske slobode,
slobodna tržišna utakmica,
prirodni poredak (*homo ekonomikus*).
5. Klasičarski **prirodni poredak je KAPITALIZAM**
6. **Ekonomska filozofija – LIBERALIZAM/INDIVIDUALIZAM**
(lični interes iznad svega)
7. Ekonomska politika klasične škole je liberalistička –
PROTIV DRŽAVNE INTERVENCIJE

KLASIČNA EKONOMIJA – osnovna načela

8. **Privredni rast se odvija kroz interakciju akumulacije kapitala i podjele rada**

KLASIČNA EKONOMIJA – osnovna načela

- 9. Razvoj teorije radne vrijednosti
- 10. Raspodjela i trgovina – princip komparativne prednosti
- 11. Lesefer poredak (nepovjerenje i neprijateljstvo prema vladinoj intervenciji)
- 12. Upravljanje prema nevidljivoj ruci tržišta („invisible hand“)

Korijeni klasične političke ekonomije - Viljem PETI

Viljem PETI je osnivač klasične političke ekonomije u Engleskoj

- Uvodi pojam politička aritmetika
- „Umjesto da upotrebljavam samo poredbene i superlativne riječi i intelektualne argumente, pokušao sam da se izrazim u brojevima, težinama i mjerama“

William PETTY
(1623-1687)

Kvalitativno-deskriptivnu metodu mijenja kvantitativno-empirijska metoda ekonomske analize

Korijeni klasične političke ekonomije - Viljem PETI

Petijev pristup privrednom razvoju odgovara Njutnovim zakonima fizike

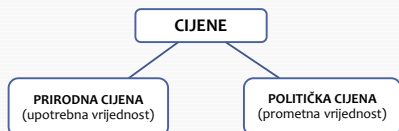
KLASIČARSKA EKONOMIJA	NJUTNOVSKA FIZIKA
ROBE	TJELA
PROIZVODNJA	KRETANJE TJELA
RAD	SILA
DRUŠTVENA PODJELA RADA	PROSTOR U KOME SE KREĆU TJELA

U Petijevim radovima, ova veza se ogleda u:

- a) Razgraničavanju nominalnih i realnih veličina na kratak rok
- b) Proizvodnji viška na dugi rok

Korijeni klasične političke ekonomije - Viljem PETI

PETI postavlja temelje **teorije radne vrijednosti**

- **VRIJEDNOST ROBE JE ODREĐENA KOLIČINOM RADA** potrebnom za njenu proizvodnju
- RAD je „otac i aktivni tvorac bogatstva, kao što je ZEMLJA mati“
- **Produktivan vs. neproduktivan rad**

Korijeni klasične političke ekonomije - Viljem PETI

- **Realna vs. nominalna vrijednost**
- Peti isticao da je **promjenom nominalnih veličina nemoguće promijeniti realne odnose u privredi**
- Pokušaj „kvarenja monete“ ne mijenja realno bogatstvo (danas preko *inflatornog poreza* – *novčana iluzija*)
„Sve to zaista uistinu znači samo porez na one ljude kojima je država dužna...kao i sličan teret na one koji žive od penzija, utvrđenih renti, anuiteta, plata, poklona“
- **Novac mora biti jedinstvene vrijednosti** (*Grešamov zakon*)

Korijeni klasične političke ekonomije - Viljem PETI

- **Glavni oblik viška vrijednosti**, kod Petija, je **prirodna renta** na zemlju, slično fiziokratskom neto proizvodu
- Prirodna renta = ukupna žetva – troškovi sjemena i rada (međuzavisnost rente i najamnine)
- **PETI** je dao doprinos javnim finansijama kroz razradu načela racionalnosti u ubiranja poreza
„Neka porez nikad ne bude tako velik, ako je proporcionalan nad svima...ono što ljude najviše ljuti je biti oporezovan više od komšije; Porezi ako se utroše na naše domaće robe, meni se čini, čine malo štete cijelom narodu“

KLASIČNA EKONOMIJA – Viljem PETI – rezime

- Utemeljenje **kvantitativno-empirijsku metodu** ekonomske analize
- Teorija radne vrijednosti – **rad kao mjera vrijednosti**
- Odnos nominalnih i realnih veličina
- Glavni oblik viška vrijednosti je **prirodna renta na zemlju**
- Doprinos javnim finansijama – načelo racionalnosti i proporcionalnosti

Korijeni klasične političke ekonomije - Pjer BOAGIJBER

Pjer BOAGIJBER (*Pierre le Pesant de Boisquibert*, 1646-1714) je prethodnik klasične škole u Francuskoj

Boagijberov napad na merkantilizam odvija se u tri pravca:

Korijeni klasične političke ekonomije - Pjer BOAGIJBER

Boagijber smatra da je **novac puko sredstvo** i metoda bogatstva, dok su **robe prava svrha bogatstva** i njegov cilj

Novac je „stvar specifično utemeljena da bude na usluzi ljudskom rodu, bude njegov **ROB**, a ne njegov **GOSPODAR**“

- Nije važna samo količina novca, već količina posla koji novac obavlja

Korijeni klasične političke ekonomije - Pjer BOAGIJBER

- Energičan je zastupnik poljoprivrednog interesa (slobodna trgovina uslov ekspanzije proizvodnje)
- **Bogaijber** je ukazao na **važnost efektivne tražnje** (potrošnja – dohodak – zaposlenost)
- **Smanjenje poreza radi povećanja potrošnje** (kritika poreza na imovinu, poreza na promet, carina)

O raspodjeli bogatstva i klasama, Boagijber ističe: „*ljudski rod je danas u potpunosti podijeljen u dvije klase, jednu koja ne radi ništa ali uživa u svakom zadovoljstvu, i drugu koja radi od jutra do mraka obezbjeđujući samo osnovne potreštine...*“

HVALA NA PAŽNJI

Kabinet: **309**

E-mail: **jocodj@gmail.com**